

g-di n Ni kol a Popovski , Mi ni ster za f i nansi i

ZAKONSKATA REGULATI VA VO REPUBLI KA MAKEDONI JA
I NI VOTO NA GOTОВI PARI VO OPEK

Po-i tuvani dami i gospoda,

Sevkupni te op[testveni , pol i ti -ki i ekonomski promeni [to se odvi vaa vo Republ i ka Makedoni ja od nejzi noto osamostojuvawe, nametnaa potreba od ref orma i vo obl asta na pl atni ot promet kako zna-aen segment na f i nansi ski ot si stem.

Pri -i ni te za ref ormata na pl atni ot si stem bea sl edni te:

- ograni -ena mo` nost na banki te za upravuvawe so ni vnata l i kvi dnost;
- ograni -ena mo` nost za vodewe na monetarnata pol i ti ka na NBRM;
- nepostoewe na kontakt pome\ubanki te i ni vni te deponenti ;
- vodewe na smetki te na pravni te l i ca koi vr[at regi stri rana dejnost vo nedepozi tni i nsti tucii ;
- central i ziranost na si te pl a]awa i
- nekompati bi l nost so evropski te pl atni si stemi .

So donesuvawe na Zakonot za pl atni ot promet i Zakonot za transf ormacija na Zavodot za pl aten promet se sozdade pravna osnova za impl ementacija na novi ot ref ormi ran pl aten si stem vo zemjata i vo Makedoni ja ve]e f unkcioni ra nov ref ormi ran pl aten si stem , kompati bi l en so pl atni te si stemi na zemji te so razvi ena pazarna ekonomija so [to e napu[ten si stemot na central izirano vodewe na pl atni te operacii i e sozdaden si stem na pl a]awe pod kontrol a na Narodnata banka kade [to se vodat smetki te na banki te.

Vo novi ot pl aten si stem osnoven nositel na pl atni ot promet e Narodnata banka koja go organi zira i kontrol ira pl atni ot promet i bez koja ne mo` e da f unkcioni ra pl atni ot si stem, vo -ij sostav e i si stemot za poramnuvawe na pl a}awata na gol emi vrednosti vo real no vreme. Banki te kako nositel i na pl aten promet otvoraat i vodat smetki na u-esnici te vo pl atni ot promet i vr{ at pl a}awa preku smetki .

Za utvrduvawe i prebi vawe na me\ubankarski te pl a]awa na mal i i znosi vo novi ot si stem f unkcioni ra specijal izirana i nsti tucija Kl irin[ka ku]a kako akci onersko dru[tvo vo sopstvenost na banki te preku koja se vr[i presmetka po neto pri nci pna mul ti l ateral na osnova.

So formiraweto i razvojot na trezorski ot si stem vo funkcija na ref ormata na pl atni ot si stem real izirani se akti vnosti so koi se ovozmo` i podobruvawe na procesot na izvr{ uvawe na Buxetot na RM, zajaknuvawe na

kontrolata na koristeneto na buxetskite sredstva, zголемување na transparentnosta vo koristeneto na javni te pri hodi i poefikasno upravuvawe so finansi skite sredstva na Buxetot.

So sprovedenata reforma na platni ot sistem vo Republika Makedonija se ovozmo`i platni ot promet da se izvr{uva kako -ista finansi ska funkcija preku bankite na konkurentna osnova i se sozdade finansi ska infrastruktura kompatibilna so me|unarodni te finansi ski strukturi .

So reformata na platni ot sistem se nametna potrebata za promeni vo zakonskata regulativa koja ureduva najrazli -ni oblasti . Imeno, se nametna potreba za prestanuvawe na va`eweto na Zakonot za finansi skoto rabotewe, so koj be[e uredeno finansi skoto rabotewe na pravni te i fizi -ki tel i ca koi vr[at registri rana dejnost, od pri -ina [togol em del od odredbite na ovoj zakon ne korenspondiraa so izvr[enite reformi i se odnesuvaa na period koj so reformi te se napu[ta.

Kako rezultat na prestanuvaweto na Zakonot za finansi skoto rabotewe, a imaj]i ja predvid potrebata oddelni odredbi od ovoj zakon da bidat inkorporirani vo drug zakon, se oceni deka del od odredbite treba da bidat vgradeni vo Zakonot za platni ot promet.

So Zakonot za platni ot promet uredeno e deka u-esni kot vo platni ot promet mo`e za pla]awe vo gotovo da podiga od smetkite i da dr`i vo svojata bl agajna pari vo gotovo vo visina na bl agajni -ki ot maksimum, kako i deka u-esni kot vo platni ot promet so svoj akt go utvruga bl agajni -ki ot maksimum . Isto taka vo ovoj zakon e uredeno deka pla]aweto na proizvodi i uslugi vo gotovo da ne mo`e da bi depedine-no pove]e od 100 EVRA vo denarska proti vvrednost po sreden kurs na Narodnata banka na denot na pla]aweto. Nepo-ituwaweto na odredbata od zakonot e sankcioni rana vo zakonot so pari -na kazna od 250.000 do 300.000 denari .

Vo zakonot od aspekt na gotovinata e uredeno deka, u-esni kot vo platni ot promet e dol`en si te pari -ni sredstva pri meni vo gotovo po koja i da bil o osnova da gi upl ati isti ot den na svojata smetka, a najdocna naredni ot raboten den, pri [to za nepostapuvawe e predvidena pari -na kazna od 250.000 do 300.000 denari .

I ako so Zakonot za platni ot promet e uredena obvraska za donesuvawe na podzakonski akt za uslovi te i na-i not za naplatata, raspol agaweto i pla]aweto so pari te vo gotovo, isti ot ne e donesen od pove]e pri -i ni i toa :

- pla]aweto vo gotovo na proizvodi i uslugi e uredeno so zakon i ne mo`e depedine-no da bi depove]e od 100 EVRA vo denarska proti vvrednost;

- so zakonot e uredeno **deka u-esni kot vo platni ot promet mo`e za pla]awe vo gotovo da podiga od smetkite i da dr`i vo svojata bl agajna pari vo gotovo vo visina na bl agajni -ki ot maksimum,** pri [to e dadena mo`nost sekoju-esnik sam daja utvrdi so op[t akt.

- ureduwaweto so podzakonski akt za uslovi te i na-i not za naplatata, raspol agaweto i pla]aweto vo gotovo vo periodot pred reformirani ot platen promet ostava[e prostor za razli -na pri mena, bl agajni -ki ot maksimum se koriste[e za pove]e nameni vkl u-uvaj]i i isplata na plati i drugi li -ni primawa, isplata na penzi i , zemjodel ski i drugi proizvodi i

- zaradi nemo`nosta za ureduvawe na kontrolni i kazneni merki vo podzakonski akt.

Poa\aj]i od napred navedeni te pri ~i ni , a i maj]i predvi d deka gol em del od raboteweto so gotovi pari e uredeno so postojni ot Zakon za pl atni ot promet so koj se propi [ani i kazneni odredbi za ni vno nesproveduvawe, kako i f aktot [to so podzakonski akt ne mo` e da se predvi di kontrol na i kaznena pol i ti ka vo sl u-aj na otstupuvawe od predvi deni te mo` nosti za rabotewe so gotovi pari , se oceni deka nema potreba od donesuvawe na podzakonski akt dokol ku dosl edno se sproveduvaat odredbi te od ovoj zakon.

Odredbi te vgradeni vo Zakonot za platni ot promet koi se zna-ajni od aspekt na ni voto na u-estvo na gotovi nata vo optek zna-ajni se i od dano-en aspekt i mo` e da imaat i dano-ni impl ikaci i . Za i lustraci ja, dokol ku sogl asno zakonot u-esni kot vo pl atni ot promet ne go upl atuva dnevni ot promet na smetka, odnosno gotovi nata ne bi de evi denti rana vo kanal i te na pl atni ot si stem, i ma negati vni dano-ni impl ikaci i . Vo f unkcija na nadmi nuvawe na navedenata sostojba , vo zakonot se sodr` ani kazneni odredbi spored koi organot koj vr[ i kontrol a mo` e da povede prekr[o-na postapka.

So Zakonot za prekr[oci (-l en 48) e uredeno deka prekr[o-na postapka mo` e da povede ovl asten organi o[ teteni ot, pri [ to kako ovl asteni organi se organi te na upravata, javni ot obvi ni tel , edi ni ci te na l okal nata samouprava i drugi organi i organi zaci i koi vr[ at javni ovl astuvawa, so [ to se ovozmo` uva so bl agovremeno postapuvawe na ovie organi dosl edno da se sproveduvaat gorenavedeni te odredbi , koe bi i mal o vl i jani e na gotovi te pari vo optek.

Kako rezul tat na reformata na platni ot sistem i voveduvawe na trezorski ot sistem, postignati se promeni vo poziti vna nasoka. I meno, so sprovedeni te i zmeni vo na-i not na i spl atata na pl ati te i drugi tel i ~ni pri mawa i nadomestoci vo javnata admi ni straci ja, namal ena e i spl atata na gotovi te pari i i spl ati te se vr[at i skl u-i vo preku smetki vo banka.

Ni voto na gotovi te pari vo optek isto taka se regul i ra i so Zakonot za spre-uvawe na perewe na pari i drugi prinosi od kazni vo del o. I ako vo izlagaweto na Direktorot na Direkcijata za spre-uvawe na perewe pari , podetal no }e bi de obraboteno pra{ aweto na i mplementacijata na Zakonot za spre-uvawe na perewe pari i drugi pri nosi od kazni vo del o, }e napomenam deka so ovoj Zakon se pro{ i ruva opf atot i mnogu popreci zno se def i ni raat subjekti te koi se dol ` ni da prezemaat merki kako i rokovi te i akti vnosti te koi treba da gi prezemat nadl e` ni te i nsti tuci i so cel spre-uvawe na perewe pari . Sogl asno so ~l enot 13 od ovoj Zakonot se zabranuva vr{ ewe na gotovi nski pl a}awa, odnosno i spl ata i l i pri mawe na gotovi pari vo i znos od 15.000 Evra i l i pove}e vo denarska proti vvrednost vo vid na edna i l i pove}e povrzani transakcii , { to ne e i zvr{ eno preku finansiska i nstitucija ovl astena za vr{ ewe na pl aten promet.

Sogl asno so ovoj Zakon, Cari nskata uprava go evidenti ra sekoe vnesuvawe i i znesuvawe na gotovi pari i l i harti i od vrednost preku cari nskata l i ni ja na Republi ka Makedonija, dokol ku iznosot go nadmi nuva so zakon dozvol eni ot maksi mum. I meno, rezi denti te i znosot na ef ekti vni stranski pari od 2.000 do 4.000 evra se dol ` ni da go pri javat na cari nski te organi pri i zl eguvawe od zemjata, dodeka i znesuvaweto nad 4.000 evra e zabraneto. Vo odnos na vnesuvaweto vo zemjata na ef ekti vni stranski pari , rezi denti te mo` at da vnesat do 10.000 evra, a nad ovoj i znos vnesuvaweto se vr{ i sogl asno odredbi te od Zakonot za spre-uvawe na perewe pari . Za nerezi denti te, dozvol eni ot l i mi t

na vnes i iznes e do 2.000 evra, nad ovoj iznos se dol`ni da prijavat kaj carinski te organi .

Carinskata uprava, zadol`itelno pisмено go prijavuva do Direkcijata vnesuvaweto i iznesuvaweto na gotovi pari ili hartii od vrednost nad 10.000 evra i toa najdocna vo rok od tri rabotni dena od denot na evi denti raweto.

● Vo Republika Makedonija se zabel`uva pozitiven trend vo nasoka na zgol emuvawe na brojot na pl ate`ni karti -ki koi gi zdavaat banki te.

Se pora{ i renata upotreba na pl ate`ni te karti -ki i na alternativni te na~ni za kupuvawe i pla}awe po elektronski pat, nesomneno pridonesuva za namal uvawe na nivoto na gotovi te pari vo optek. Od aspekt na sigurnosta, so voveduvawe na novi te tehnol ogi i i mi gracija kon ~i pot, se reduci ra ri zi kot od izmami vo karti -nata industrija. Sепak, na ni vo na EU i po{ i roko vo svetki ramki , se zabel`uva zgol emuvawe na brojot na i nci denti na i zmami so pl ate`ni karti -ki i na pretrpena f i nansi ska { teta, { to ne ja zasega samo zl oupotrebata, tuku gi zagrozuva reputacijata i doverbata kaj i nsti tuci i te. Ottuka, paral el no se nametnuva potreba od adekvatni mehanizmi za prevencija na izmamite i zl oupotrebi te, koi se se' pove}e pri sutni kaj bezgotovi nski te pl a}awa vo svetski ramki .

Vrz osnova na gorenavedenoto mo`eme da zakl u~i me i da sugeri rame deka:

1) Re[avaweto, odnosno ubl a` uvaweto na probl emot na vi sokoto ni vo na gotovi pari vo optek bara kompl eksni akti vnosti na si te rel evantni subjekti so cel da se dojde do namal uvawe na neof i cijal ni te transakci i, kako eden od osnovni te generatori na gotovi nskoto rabotewe vo Republika Makedonija.

2) Poalajji od kompleksnosta i slo`enosta pri sproveduvawe na reformata na platni ot sistem, kako i potrebata za nadmi nuvawe na oddel ni probl emi vo f unkcioni raweto na platni ot promet i zvr[eni se pove]e i zmeni i dopol nuvawa na Zakonot za platni ot promet.

Mi ni sterstvoto za f i nansi i vo ramki na svoi te nadl e`nosti uka`uva deka]e se revidi ra ili donese nov Zakon za platni ot promet vo 2007 godi na, vo koj poseopf atno]e se uredat uslovi te, na~i not, obl i kot i vi dovi te na pl a]awa, kako i postavuvawe na postrogi ograni ~uvawa vo odnos na i znosot za koi pravni tel i ca mo`at da vr[at pl a]awa so gotovi pari , sproveduvawe na soodvetna kontrol na i kaznena pol itika, poradi [to ne treba da se donesuva podzakonski akt za ureduvawe na ova pra[awe.

3) Vo f unkcija na namal uvawe na gotovi nata vo optek, kako edna od merki te se predl aga so me\ubankarski dogovor da se uredi naplatata vo gotovo na ~ekovi te po tekovni smetki na gra\ani te i zdadeni od edna banka kaj druga banka so koj]e se obvrzat banki te da vr[at me\usebna i spl ata na ~ekovi te vo gotovo bez napl ata na provi zi ja, koe]e del uva sti mul ati vno vrz raboteweto so ~ekovi po tekovni smetki .

4) Za namal uvawe na gotovi nata vo optek uka`uvame na potrebata banki te da

vlo`at napor i za stimuli rawe na upotrebata na pl ate`ni te karti -ki kako instrument na bezgotovinski pla]awe;

5) Poalj]i od faktot deka bezgotovinski ot na~in na pla]awe e poef tin, pobrzi pobezbeden za [to se sozdadeni uslovi vo na[ata zemja, Ministertvoto za finansii ocenuva deka za namaluvawe na u~estvoto na gotovi pari vo izvr[uvaweto na transakciite vo ekonomijata, osven voveduvawe na novi finansi instrumenti kako supstuti za gotovite pari vo optek, banki te treba da ja preispitaat potrebata za zgol emuvawe na provizijata na u-esnici te vo platni ot promet koi vr[at registri rana dejnost pri podigawe na gotovna od smetka i rabota so gotovna, so [to direktno]e se vl i jae na namaluvawe na raboteweto so gotovi pari kaj si te subjekti .

Bl agodaram,